

УДК 338.465.2

Нищенко О.В.

аспірант кафедри менеджменту сфери послуг
Київського національного університету технологій та дизайну**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АУТСОРСИНГ»**

Статтю присвячено теоретичному аналізу сутності поняття «аутсорсинг». Розглянуто ряд існуючих у теорії і практиці управління підприємством суміжних понять аутсорсингу, які покращують розуміння останнього. На базі праць вітчизняних і закордонних науковців досліджено підходи до визначення поняття «аутсорсинг» та запропоновано уточнене.

Ключові слова: аутсорсинг, бізнес-процес, аутсорсер, ауттаскінг, інсорсинг, косорсинг, краудсорсинг, аутстафінг, аутплейсмент, офшоринг, екстерналізація, кооперація, ноосорсинг.

Нищенко Е.В. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЯ «АУТСОРСИНГ»

Статья посвящена теоретическому анализу сущности понятия «аутсорсинг». Рассмотрен ряд существующих в теории и практике управления предприятием смежных понятий аутсорсинга, которые улучшают понимание последнего. На базе работ отечественных и зарубежных ученых исследованы подходы к определению понятия «аутсорсинг» и предложено уточненное.

Ключевые слова: аутсорсинг, бизнес-процесс, аутсорсер, ауттаскинг, инсорсинг, косорсинг, краудсорсинг, аутстаффинг, аутплейсмент, офшоринг, экстернализация, кооперация, ноосорсинг.

Nyshenko O.V. CONCEPTUAL APPROACHES TO THE DEFINITION OF «OUTSOURCING»

The article is devoted to the theoretical analysis of the essence of the «outsourcing» concept. A number of concepts existing in theory and practice of business management that improve understanding of outsourcing have been reviewed. Based on the works of local and foreign scientists, the approaches to the definition of «outsourcing» have been studied and the specified definition has been proposed.

Keywords: outsourcing, business process, outsourcer, out-tasking, insourcing, cosourcing, crowdsourcing, outstaffing, outplacement, offshoring, externalization, cooperation, noosourcing.

Постановка проблеми. Умовою інтеграції України в європейський економічний простір є проведення ряду економічних реформ. Для їх успішної реалізації потрібні якісні зміни у різних сферах управління. Сьогодні формується нова соціально-економічна система, виникають нові вимоги до управління підприємством, що диктуються ринковими відносинами.

В останні роки широкого розповсюдження набуло управління діяльністю організації на основі аутсорсингу, ефективність використання якого підтверджено вже не одним закордонним підприємством. Питанням теорії і практики аутсорсингу було присвячено багато праць переважно закордонних вчених. В Україні дослідженню даного питання присвячено лише поодинокі праці, проте й вони не мають системного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дефініція поняття «аутсорсинг» стала предметом дослідження багатьох науковців сучасності, зокрема: Микола О.І. [1], Молоткової Н.В. і Сахарова І.С. [2], Сайфієвої С.М. і Бикадорова М.А. [3], Новікова С.М. [4], Анікіна Б.А. і Рудої І.Л. [5], Календжяна С.О. [6], Андерсона Е. і Трінкла Б. [8], Капранової О. і Бучина С. [9], Кушнірова В.Б. [10], Хейвуда Дж.Б. [11], Полякова В.В. і Щеніна Р.К. [12], Брава Ж. і Морган Р. [13] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Усі вищевказані дослідники намагалися виявити сутність і надати об'єктивне економічне визначення поняттю «аутсорсинг». Але, незважаючи на значну кількість публікацій, сьогодні відсутнє визначення усіма визначення аутсорсингу. Велика кількість підходів викликає необхідність глибокого аналізу, узагальнення, уточнення та доповнення існуючих напрацювань у відповідності до економічних реалій сьогодення.

Мета статті полягає у розвитку понятійно-категоріального апарату теорії аутсорсингу шляхом дослідження та систематизації наукових підходів, в уточненні дефініції «аутсорсинг».

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «аутсорсинг» (outsourcing) має англійське похо-

дження і дослівно переводиться як «використання зовнішнього джерела/ресурсу». В українській бізнес-мові використовується без перекладу і передбачає передачу непрофільних бізнес-процесів підприємства на виконання сторонній організації. У країнах з ринковою економікою термін офіційно почав використовуватися у 1989 р.

Досить широкий огляд існуючих дефініцій аутсорсингу можна знайти у працях Микола О.І. [1], Анікіна Б.А. і Рудої І.Л. [5]. У роботі автора їх дослідження набули подальшого розвитку, у табл. 1 наведено існуючі сьогодні визначення поняття «аутсорсинг» та їх угруповання за трьома основними підходами.

Отже, в економічній літературі можна зустріти визначення аутсорсингу як фактору підвищення конкурентоспроможності; складової частини стратегічного управління підприємством; юридичного факту; бізнес-формату партнерських відносин; процесу передачі непрофільних бізнес-процесів третій особі тощо.

Кожне з наведених визначень розкриває сутність аутсорсингу як економічної категорії тільки з однієї сторони багатогранності цього поняття. На основі проведеного дослідження запропоновано авторське удосконалення поняття: аутсорсинг – це делегування непрофільних бізнес-процесів/функцій, а також відповідальності за їх виконання організації, яка спеціалізується на конкретному виді робіт, має штат висококваліфікованих кадрів та володіє вузькоспеціалізованими новітніми знаннями; надає підприємству можливість створювати унікальні конкурентні переваги за рахунок зосередження на профільному виді діяльності; бізнес-відносини регулюються на основі укладеного договору підряду.

Відповідно до сформульованого визначення, предметом аутсорсингу є бізнес-процеси/функції, які передаються на виконання зовнішній організації; суб'єктом виступає зовнішня організація, що спеціалізується на певному виді робіт (аутсорсер), об'єкт – відносини, які виникають між аутсорсером і підпри-

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «аутсорсинг»

Джерело	Аутсорсинг – це ...
Підхід з позиції визначення аутсорсингу як фактору підвищення конкурентоспроможності	
Микало О.І. [1, с. 114]	інструмент посилення конкурентоспроможності підприємства за рахунок концентрації на ключових, виходячи з ринкових умов, для підприємства компетенціях, функціях та/або бізнес-процесах.
Молоткова Н.В., Сахаров І.С. [2, с. 3]	одне з рішень виявленої проблеми з позиції забезпечення конкурентоздатності підприємства в сучасних умовах.
Підхід з позиції визначення аутсорсингу як складової частини стратегічного управління підприємством	
Сайфієва С.М., Бикадоров М.А. [3]	частина управлінської стратегії організації, яка застосовується при передачі робіт і послуг сторонньому виконавцю і оснований на двох тісно взаємопов'язаних елементах: розподілі праці і управлінських функцій.
Новіков Є.М. [4]	стратегія управління, яка дозволяє оптимізувати функціонування підприємства за рахунок зосередження діяльності на головному напрямку, основній діяльності підприємства.
Анікін Б.А., Руда І.Л. [5, с. 14]	виконання окремих функцій (виробничих, сервісних, інформаційних, фінансових, управлінських, та ін.) або бізнес-процесів (організаційних, фінансово-економічних, виробничо-технологічних, маркетингових) зовнішньою організацією, що володіє необхідними для цього ресурсами, на основі довгострокових відносин.
Календжян С.О. [6]	сучасна форма ведення підприємницької діяльності, заснована на передачі на тривалий термін іншій організації (аутсорсеру), виходячи зі стратегії розвитку підприємства-замовника, частини управлінських функцій і при необхідності відповідних ресурсів, якщо аутсорсер може ефективно виконати ці функції, і використовувати передані ресурси в інтересах замовника.
Підхід з позиції визначення аутсорсингу як юридичного факту	
КВЕД ДК 009:2010 [7]	угода, згідно з якою замовник доручає підряднику виконати певні завдання, зокрема, частину виробничого процесу або повний виробничий процес, надання послуг щодо підбирання персоналу, допоміжні функції.
Андерсон Е., Трінкл Б. [8, с. 39]	оплата роботи, яка зроблена за вас; фактично укладання договору підряду.
Підхід з позиції визначення аутсорсингу як бізнес-формату партнерських відносин	
Капралова О., Бучин С. [9]	форма господарських взаємовідносин між замовником і виконавцем, при яких замовник концентрується на ключових видах діяльності, передає другорядні, але функціонально необхідні бізнес-процеси і відповідальність за їх виконання професійному виконавцю на довгостроковій контрактній основі з метою підвищення якості, зниження витрат, часу виконання цих процесів і отримання конкурентних переваг.
Кущніров В.Б. [10]	форма взаємодії, при якій «зовнішнє» підприємство (продаючи замовнику свої товари (послуги)) включається в «управлінські контури» замовника як її функціональний підрозділ, залишаючись при цьому юридично та організаційно незалежним.
Хейвуд Дж.Б. [11, с. 40]	передавання внутрішнього підрозділу або підрозділів підприємства і всіх пов'язаних із ним активів в організацію постачальника послуг, що пропонує надати певну послугу на протязі визначеного часу за домовленою ціною.
Поляков В.В., Щенін Р.К. [12, с. 290]	залучення так званої третьої сторони для вирішення проблем організації у взаємовідносинах із зовнішнім середовищем, а також внутрішніх проблем, пов'язаних з реалізацією конкретних бізнес-процесів або використанням наукоємних технологій, наприклад інформаційних.
Бравар Ж.-Л., Морган Р. [13]	обумовлене договором використання матеріальних засобів, майна і знань третьої особи з гарантованим рівнем їх якості, гнучкості і цінності вартісних критеріїв та оцінок для надання послуг, які раніше надавалися внутрішніми силами компанії, з можливим переходом існуючого персоналу до постачальника послуг та/або трансформацією/оновленням процесів та технологій, підтримуючих бізнес.
Підхід з позиції визначення аутсорсингу як процесу передачі непрофільних бізнес-процесів з метою економії коштів	
Михайлов Д.М. [14]	передача сторонньому підряднику деяких бізнес-функцій або частин бізнес-процесу організації.
Ноздріна Л.В., Ящук В.І., Полотай О.І. [15, с. 304]	передача неосновних функцій підприємства і всіх пов'язаних з ними активів в управління професійному підряднику (аутсорсеру).
Айвазян З.С. [16, с. 25]	передавання певних допоміжних функцій третій особі, яка спеціалізується в певній галузі.
Суслов І.В. [17]	передача традиційних неключових функцій організації (таких, наприклад, як бухгалтерський облік або рекламна діяльність для промислового підприємства) зовнішнім виконавцям – аутсорсерам, субпідрядникам, висококваліфікованим фахівцям сторонньої фірми; відмова від власного бізнес-процесу та придбання послуг з реалізації цього бізнес-процесу в іншій, спеціалізованій організації.
Дафт Р.Л. [18, с. 835]	передача відповідним посередникам певних внутрішніх операцій, що дозволяє майже миттєво отримати значну економію і підвищити якість продукції.
Кудрявцева О.І. [19]	передача локальних проектів на виконання сторонній організації.
«Вікіпедія» – свободна енциклопедія [20]	передача організацією на основі договору певних бізнес-процесів або виробничих функцій на обслуговування іншої компанії, що спеціалізується у відповідній галузі.
«Вікіпедія» – вільна енциклопедія [21]	передача компанії частини її завдань або процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду.
Загородній А.Г. [22, с. 87]	передавання частини функцій з обслуговування діяльності підприємства стороннім підрядникам чи постачальникам за умови гарантування ними відповідного рівня якості та ефективності їх виконання на основі трансформації чи оновлення бізнес-процесів і технологій та з можливістю переходу частини персоналу підприємства до постачальника (аутсорсера).

Єфимова С., Пешкова Т., Коник Н., Ритік С. [23]	Рішення, прийняте безпосередньо керівником підприємства та безпосередньо пов'язане з організаційними питаннями, про передачу будь-яких бізнес-функцій або частин бізнес-процесу підприємства сторонньому підряднику.
Івлєв А.Г. [24]	організаційне рішення, яке полягає в розподілі функцій бізнес-системи відповідно до принципу: «залишаю собі тільки те, що можу зробити краще інших, передаю аутсорсеру те, що він робить краще за інших».
Компанія «Staff Service» [25]	вирішення завдань аутсорсером на більш високому рівні з гарантіями професійної відповідальності та економією ресурсів компанії-замовника.
Гусаков В.Г., Дерева Е.І. [26, с. 42]	використання спеціалізованої зовнішньої організації для обробки банківських та інших фінансових розрахункових документів при здійсненні комерційних операцій у великій фірмі, промислового гіганті.
Інше	
Платонова О.Д. [27, с. 4]	методологія адаптації управління організацією до умов ринку, що дозволяє входити в новий бізнес, використовуючи всі наявні можливості зовнішнього середовища, а в окремих випадках і ресурси конкурентів.
Bloomberg Financial Glossary [28, с. 457]	придбання значної кількості проміжних компонентів у зовнішніх постачальників.

Джерело: узагальнено автором

емством-замовником унаслідок укладання договору підяду. Метою застосування аутсорсингу є отримання конкурентних переваг шляхом зосередження уваги на основну виді діяльності.

У сучасній теорії і практиці бізнесу поряд з терміном «аутсорсинг» використовується ряд понять, які є аналогічними або конкретизують його напрямки, тому для кращого розуміння аутсорсингу пропонуємо розглянути кожне з них окремо.

Ауттаскінг (англ. out – зовнішній і task – завдання) – передача зовнішній організації відповідальності за виконання кола завдань, управління певною технологією, надання конкретної послуги. Відміна від аутсорсингу полягає у меншому масштабі, завдання розподіляються між малими фірмами [29, с. 37].

Інсорсинг – традиційна орієнтація у ресурсному забезпеченні промислового підприємства, що передбачає створення послуги (з придбання товару чи послуги) за рахунок власних коштів та інших ресурсів підприємства [30, с. 8].

Косорсинг (англ. cosourcing – змішане використання зовнішнього і внутрішнього джерела/ресурсу) – це спільне виконання бізнес-функцій як внутрішнім персоналом компанії, так і ресурсами ззовні [31].

Краудсорсинг (англ. crowd – натовп, група людей і sourcing – використання ресурсів) – це технологія, яка об'єднує нові мережеві інноваційні технології, нові підходи у методології вирішення комплексних задач з використанням інтелектуального потенціалу і знання великої кількості людей з розподілом процесу на складові частини [32].

Аутстафінг (від англ. outstaffing – вивід персоналу за штат) – це використання «зовнішнього» або «позиченого» персоналу (персоналу зовнішньої організації) для рішення проблеми кадрового забезпечення і інтеграції інтелектуального потенціалу [5, с. 288].

Аутплейсмент (англ. out – зовнішній і placement – призначення на посаду) – це напрямок рекрутмента, який включає рекрутингові, консалтингові послуги і технології, які дозволяють працевлаштувати персонал що звільняють у визначені терміни на обумовлених умовах [33, с. 113].

Офшоринг – розміщення організацією частини своєї виробничої діяльності за кордоном [34].

Екстерналізація – процес розширення міжнародної діяльності організації шляхом використання конкурентних переваг партнерів на зарубіжних ринках [35, с. 6].

Кооперування (кооперація) – це встановлення самостійними підприємствами (галузями) прямих

довгострокових виробничих зв'язків з метою спільного виробництва якого-небудь товару. Аутсорсинг з цієї позиції – одна із форм внутрішньогалузевої виробничої кооперації [5, с. 24].

Субконтрактинг – це одна або декілька операцій по розробці або виробництві товарів (наданню послуг), яку підприємство, назване контактором (замовник), довіряє підприємству, названому субконтрактором (підрядник) [36, с. 274].

Договір підяду – це угода, за якою одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу [37].

ОДМ-контракт (англ. original device manufacturing) – вид співпраці двох організацій, при якому одне підприємство замовляє іншому розробку і виробництво певного товару, а потім реалізує його під своєю торговою маркою [38].

Ноосорсинг (грец. noos – розум і sourcing – використання ресурсів) – це передача функцій, пов'язаних з виробництвом знань (зокрема, проведення експертизи), мережевому суспільству, об'єднуючого професіоналів та експертів [39].

Ніешоринг – це передача бізнес-процесів підприємства на обслуговування у сусідню країну, яка у більшості випадків межує із країною клієнта; замовник і виконавець розраховують скористатися декількома перевагами близькості – географічною, економічною, політичною тощо.

Блендсорсинг – передбачає залучення до співпраці партнерів, які можуть надати цілий спектр послуг; мають у країні клієнта філії, співпраця відбувається як у середині країни, так і за її межами [40, с. 105].

Висновки. Таким чином, питання розвитку теорії аутсорсингу є, безумовно, актуальними, про що свідчать численні наукові праці. Наукова новизна представлена авторським уточненням визначення поняття «аутсорсинг», оригінальність якого полягає в тому, що кінцевим результатом аутсорсингу є формування конкурентних переваг за рахунок зосередження зусиль на основній діяльності та реалізації непрофільних бізнес-процесів на найвищому професійному рівні.

Представлені результати дослідження покращують розуміння сутності аутсорсингу і створюють підґрунтя для подальших розробок, перспективою розвитку яких є розширення теоретико-методичних засад управління підприємством на основі аутсорсингу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Микало О.І. Підходи до визначення терміна «аутсорсинг» / О.І. Микало // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2010. – № 8. – С. 111–115.
2. Молоткова Н.В., Сахаров И.С. Качество услуг ИТ-аутсорсинга : организационно-технологические решения : [учеб. пособ.] / Н.В. Молоткова, И.С. Сахаров. – Тамбов : Тамб. гос. техн. ун-т, 2008. – 92 с.
3. Сайфиева С.Н., Быкадоров М.А. Теоретические основы и эволюция развития аутсорсинга / С.Н. Сайфиева, М.А. Быкадоров // Журнал экономической теории. – 2006. – № 3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ipr-ras.ru/articles/sajf-bik06-7-a.pdf>.
4. Новиков Е.М. Развитие ИТ-аутсорсинга в России / Е.М. Новиков // Труды МГТА : электронный журнал. – 2012. – № 1(21) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-magazine.meli.ru/vipusk21.htm>.
5. Аникин Б.А., Рудая И.Л. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента : [учеб. пособ.] / Б.А. Аникин, И.Л. Рудая ; 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 320 с.
6. Календжян С.О. Аутсорсинг и делегирование полномочий в деятельности компаний : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – промышленность)» / С.О. Календжян ; Академия народного хозяйства при Президенте Российской Федерации. – Москва, 2003 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/autsorsing-i-delegirovanie-polnomochii-v-deyatelnosti-kompanii>.
7. Класифікатор видів економічної діяльності КВЕД ДК 009:2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/info/842.htm>.
8. Андерсон Э., Тринкл Б. Аутсорсинг в продажах / Э. Андерсон, Б. Тринкл ; пер. с англ. – М. : Добрая книга, 2006. – 416 с.
9. Капралова О., Бучин С. Самое понятное определение аутсорсинга / О. Капралова, С. Бучин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-xecutive.ru/blog/bpo/8990.php>.
10. Кушников В.Б. Аутсорсинг – что за зверь такой? / В.Б. Кушников // Производство, бизнес, кооперация. – 2007. – № 2(47) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.valve-industry.ru/pdf_site/47/47_proizv_kushnikov_outsorintg.pdf.
11. Хейвуд Дж.Б. Аутсорсинг в поисках конкурентных преимуществ / Дж.Б. Хейвуд ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2004. – 176 с.
12. Мировая экономика и международный бизнес : [учебник] / Под общ. ред. д-ра экон. наук, проф. В.В. Полякова и д-ра экон. наук, проф. Р.К. Щенина ; 5-е изд., стер. – М. : КРОНУС, 2008. – 688 с.
13. Бравар Ж.-Л., Морган Р. Эффективный аутсорсинг: розуміння, планування і використання успішних аутсорсингових відносин / Ж.-Л. Бравар, Р. Морган ; пер. з англ. – Дніпропетровськ : Баланс Бізнес Букс, 2007. – 288 с.
14. Михайлов Д.М. Аутсорсинг. Новая система организации бизнеса : [учеб. пособ.] / Д.М. Михайлов. – М. : КНОРУС, 2006. – 256 с.
15. Управління проектами : [підручник] / Л.В. Ноздріна, В.І. Ящук, О.І. Полотай ; за заг. ред. Л.В. Ноздріної. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.
16. Айвазян З.С. Бизнес на «пустом месте» / З.С. Айвазян // Финансист. – 2002. – № 4. – С. 25.
17. Толковый словарь «Инновационная деятельность». Термины инновационного менеджмента и смежных областей (от А до Я) / Отв. ред. В.И. Суслов ; 2-е изд., доп. – Новосибирск : Сибирское научное издательство, 2008. – 224 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/994/page/3>.
18. Дафт Р. Менеджмент / Р. Дафт ; пер. с англ. ; 6-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 864 с.
19. Кудрявцева Е.И. Аутсорсинг – опасность или возможность / Е.И. Кудрявцева // Бизнес сегодня. – 2006. – № 8(68) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ago-consult.ru/publications.htm/outsourcing>.
20. «Википедия» – свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/Аутсорсинг>.
21. «Вікіпедія» – вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Аутсорсинг>.
22. Загородній А.Г. Аутсорсинг та його вплив на витрати підприємства / А.Г. Загородній, Г.О. Партин // Фінанси України. – 2009. – № 9. – С. 87–97.
23. Аутсорсинг / С. Ефимова, Т. Пешкова, Н. Коник, С. Рытик [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://bookz.ru/authors/svetlana-efimova/autsorsi_550/1-autsorsi_550.html.
24. Ивлев А.Г. Аутсорсинг организационного развития / А.Г. Ивлев // Роль аналитика в управлении компанией : 3-я ежегодная конференция ИКФ «АЛЪТ», 28 июня 2002 г. : статьи и тезисы докладов. – Москва, 2002 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.aup.ru/books/m74/15.htm>.
25. Сайт компанії Staff Service [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.staffservice.com.ua/rus/articles/931.htm>.
26. Гусаков В.Г., Дереза Е.И. Аграрная экономика: термины и понятия : энцикл. справ. / В.Г. Гусаков, Е.И. Дереза. – Минск : Беларус. наука, 2008 – 576 с.
27. Платонова Е.Д. Аутсорсинг в системе предпринимательства. Спецкурс : [учеб. пособ.] / Е.Д. Платонова. – М. : Синергия, 2006. – 50 с.
28. Bloomberg Financial Glossary [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.isotranslations.com/resources/Bloomberg%20Financial%20Glossary.pdf>.
29. Райзберг Б.А. Современный социоэкономический словарь / Б.А. Райзберг. – М. : ИНФРА-М, 2012. – 629 с.
30. Дюрягин В.С. Маркетинговый подход к ресурсному обеспечению развития промышленного предприятия : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / В.С. Дюрягин. – Волгоград, 2006. – 24 с.
31. Переход на МСФО: инсорсинг, аутсорсинг и косорсинг [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://amsfo.com.ua/perexod-na-msfo-insorsing-autsorsing-i-kosorsing/>.
32. Рогова А.В. Краудсорсинг как инструмент социально-экономического развития региона / А.В. Рогова // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 5 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=10531>.
33. Долженкова Ю.В. Аутплейсмент как инструмент антикризисного управления / Ю.В. Долженкова // Вестник Омского университета. – 2011. – № 3. – С. 112–118.
34. Терминологический справочник по ВТО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vavt.ru/wto/wto/Offshoring>.
35. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності : [навч. посіб.] / Д.Г. Лук'яненко – К. : КНЕУ, 2005. – 204 с.
36. Скрынник А.П. Субконтрактинг как форма повышения эффективности комплексного освоения угольных месторождений (на примере Кемеровской области) / А.П. Скрынник // Горный информационно-аналитический бюллетень (научно-технический журнал). – 2007. – № 8. – С. 273–277.
37. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – 356 с.
38. Википедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki/ODM>.
39. Словари и энциклопедии на Академике [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1840645>.
40. Маркович І.Б. Трансформація промисловості в системі глобальних викликів: організаційно-мережеві зміни та конкурентно-інноваційні виміри : [монографія] / І.Б. Маркович. – Т. : Астон, 2012. – 256 с.